

Nr 32.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen med förslag till ändringar i gällande provinsialläkartaxa; gifven Stockholms slott den 13 januari 1911.

Under åberopande af bilagda utdrag af statsrådsprotokollet öfver civilärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed inhämta Riksdagens yttrande öfver bilagda förslag till ändringar i gällande taxa för arfvode åt vissa i civil tjänst anställda läkare för enskild sjukvård och för intyg, meddelade på enskild begäran, äfvensom för tjänstförrättningar, verkställda enligt gällande instruktion eller myndighets uppdrag; och vill Kungl. Maj:t, efter emottagande af Riksdagens svar, företaga den slutliga pröfningen af samma förslag och förordna om utfärdande af ny författning i ämnet.

De till ärendet hörande handlingar skola tillhandahållas Riksdagens vederbörande utskott; och Kungl. Maj:t förblifver Riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

GUSTAF.

Hugo Hamilton.

Förslag till ändringar i gällande taxa för arfvode åt vissa i civil tjänst anställda läkare för enskild sjukvård och för intyg, meddelade på enskild begäran, äfvensom för tjänstförrättningar, verkställda enligt gällande instruktion eller myndighets uppdrag.

A. För enskild sjukvård och på enskild begäran meddelade intyg.

§ 1.

Allmän
bestämmelse.

1. Förste provinsialläkare, som tillika är provinsialläkare, provinsial-, extra provinsial- eller biträdande provinsialläkare, eller vikarie för sådan läkare äger att för enskild sjukvård, som inom distriktet lämnas, äfvensom för intyg, som på enskild begäran meddelas, erhålla arfvode och i särskilda fall reseersättning enligt här nedan gifna bestämmelser, där ej högre arfvode erbjudes.

2. När i denna taxa lämnas fritt åt läkaren att mellan vissa angifna gränser själf bestämma arfvodets belopp, skall han härvid taga hänsyn så väl till sjukdomsfallets natur samt det arbete, läkaren därpå måst nedlägga, som ock till den betalningsskyldiges förmåga att utgöra arfvodet, dock må af personer i ringa förmögenhetsvillkor, såsom stat- eller annat tjänstfolk och andra med dessa i ekonomiskt hänseende likställda, under alla förhållanden endast det lägsta beloppet fordras.

§ 2.

Arfvode för
rådfrågning.

1. Rådfrågas läkaren i sin bostad eller annorstädes, utgår arfvodet för rådfrågningen, vare sig recept af läkaren meddelas eller icke, med 1—3 kronor. För förnyelse af recept utan särskild rådfrågning utgör arfvodet 50 öre.

2. Det i mom. 1 bestämda arfvode för rådfrågning utgår icke vid sjukbesök, hvarom här nedan stadgas; och må sådant arfvode ej heller beräknas, därest vid sjukbesök på afstånd från läkarens bostad öfver-skjutande en half mil läkaren rådfrågas af någon, som tillhör samma hushåll som den sjuke.

§ 4.

Öfverstiger vid sjukbesök väglängden till den sjuke från läkarens bostad eller annat ställe inom distriktet, därifrån resan anträdes, två kilometer, utgår arfvodet, för besök på afstånd ej öfverstigande en half mil, med 5 kronor samt, för besök på längre afstånd, med ytterligare 1 krona 50 öre—3 kronor för hvarje öfverskjutande börjad half mil intill fyra mil och därefter med 1 krona 50 öre för hvarje öfverskjutande börjad mil af väglängden till den sjuke, utan rätt för läkaren till särskildt arfvode för återfärden.

Arfvode för sjukbesök på afstånd utöfrer två kilometer.

§ 6.

1. Begagnar läkaren, där han ej med skjuts befordras, för resa vid sjukbesök på afstånd öfverstigande två kilometer eller för del af sådan resa, järnväg eller ångfartyg, eller måste vid besök på sådant afstånd vägen eller någon del däraf tillryggaläggas på båt, till häst eller till fots, skall arfvodet för besöket beräknas efter den tid, som för färden åtgår, sålunda att arfvodet utgår med 2—3 kronor för hvarje börjad timme, intill tio timmar, och för längre tid med 1 krona för hvarje börjad timme, dock att arfvodet för sådan resa icke i något fall må understiga 5 kronor; skolande denna beräkningsgrund tillämpas jämväl om skjuts jämte något af nu nämnda fortskaffningssätt användes. Vid bestämmandet af den tid, som för färden åtgått, inberäknas äfven den tid läkaren måst under färden afvakta järnvägs- eller ångfartygslägenhet; ägande dock den betalningsskyldige att, där han vill undgå kostnaden för väntetid under hemfärden, själf ombesörja läkarens fortskaffning till hans hem. Däremot inberäknas icke den tid, som åtgår för nattlogi, som i mom. 2 sägs.

Ersättning för sjukbesök, beräknad efter tid.

2. Vid resa, hvarom i denna paragraf förmäles, tillkommer läkaren utom arfvode äfven reseersättning för färd på järnväg efter afgift för plats i första klassens vagn och för färd på ångfartyg efter afgift för enkel hyttplats eller, när hytt ej förekommer, en salongsplats; börande, därest läkaren måste själf ombesörja färd med båt, häst eller skjuts, honom ersättas stadgad eller, där taxa icke finnes, betingad lega. Har läkaren haft utgift för transport af reseffekter eller, vid sjukbesök på afstånd öfverstigande fyra mil, för nattlogi, skall sådan utgift honom godtgöras.

§ 7.

Ersättning för
flera sjuk-
besök under
en resetur.

1. Varder läkaren under resa för ett sjukbesök anmodad att efter besöket med afvikande från eller fortsättning af vägen besöka annan sjuk, skall för hvarje sådant ytterligare sjukbesök arfvode, efter de i § 3 mom. 1, § 4 och § 6 mom. 1 stadgade grunder, utgå såsom för ny resa; och vare den, som kallat läkaren till det senare besöket, skyldig att, vid afvägen eller där den nya vägen börjar, *antingen* hämta läkaren samt ombesörja hans hemfärd *eller* *ock utgifva reseersättning efter ofvan stadgade grund.*

2. Skall, då flera *på förhand aftalade* sjukbesök i ett sammanhang företagas, läkarens arfvode, enligt hvad i § 6 sägs, för något eller några af besöken beräknas efter tid, gäller samma beräkningsgrund för hela reseturen, *dock så att för hvarje sjukbesök ett arfvode af minst 3 kronor utgår*; skolande arfvodet mellan de betalningsskyldiga fördelas efter den tid, som åtgått för färden till och från hvarje särskildt sjukbesök, och svare hvar för den hämtningsskyldighet eller reseersättning, som efter ofvan stadgade grunder på honom belöper.

§ 8.

Särskildt
arfvode för
barnförloss-
ning.

För läkarens biträde vid barnförlossning skall, utöfver förut stadgade arfvode och reseersättning, där sådan ifrågakommer, betalas ytterligare arfvode från och med 5 kronor till och med 25 kronor.

§ 11.

Läkarvård,
som af kom-
mun för vissa
fattiga eller
mindre be-
medlade be-
talas.

1. Har kommun åtagit sig att betala läkarvård för vissa fattiga eller mindre bemedlade medlemmar af kommunen och företes inför läkaren därom af kommunalnämnds ordförande utfärdadt intyg, utgår arfvodet för all sådan läkarvård *med endast tre fjärdedelar af det här ofvan för hvarje särskildt fall stadgade lägsta arfvodesbelopp.*

2. Varder läkaren till sådant sjukbesök, som i mom. 1 afses, ej hämtad, må resa på kommunens bekostnad af läkaren företagas, endast så vida medgifvande därtill af kommunalmyndigheten lämnats.

3. För likvids erhållande i fall, hvarom i denna paragraf sägs, äger läkaren att, med bifogande af lämnade intyg, kvartalsvis till kommunalmyndigheten ingifva räkning å läkaren tillkommande arfvode och reseersättning.

Utdrag af protokollet öfver civilärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 13 januari 1911.

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern LINDMAN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena greve TAUBE,
Statsråden: PETERSSON,
 HEDERSTIERNA,
 SWARTZ,
 greve HAMILTON,
 MALM,
 LINDSTRÖM,
 NYLANDER,
 von SYDOW,
 von KRUSENSTIERNA.

Departementschefen, statsrådet greve Hamilton yttrade:

**Provinsial-
läkartaxa.**

I sammanhang med Kungl. Maj:ts till 1890 års Riksdag afåtna proposition angående ordnande af den allmänna och enskilda hälso- och sjukvården i riket, innefattande, bland annat, förslag till ny lönereglering för rikets provinsialläkare, meddelade Kungl. Maj:t Riksdagen, att, om nämnda förslag blefve af Riksdagen bifallet, Kungl. Maj:t komme att framdeles utfärda taxa för arfvode åt vissa i civil tjänst anställda läkare för enskild sjukvård och för intyg, meddelade på enskild begäran, äfvensom för tjänstförrättningar, verkställda enligt gällande instruktion eller myndighets uppdrag, af den lydelse ett af särskilda kommitterade upprättadt, propositionen vidfogadt förslag utvisade med vissa närmare angifna förändringar däri.

Uti Riksdagens skrifvelse den 20 maj 1890 i anledning af ofvannämnda proposition anförde Riksdagen, att Riksdagen funnit den förhöjning i provinsialläkarnas dåvarande aflöningsbelopp, som den af Kungl. Maj:t föreslagna nya lönestatens antagande skulle medföra, vara af rättvisa och billighet påkallad, under förutsättning att taxebestämmelser i hufvudsaklig öfverensstämmelse med de af kommitterade föreslagna blefve för provinsialläkarna gällande. Då frågan om införandet af dessa taxebestämmelser emellertid synts Riksdagen stå i allra närmaste sammanhang med ett godkännande af den nya lönestaten, ansåg Riksdagen sig icke böra bifalla det framlagda förslaget till lönestat, utan att på samma gång verklig garanti erhöles icke allenast för att taxebestämmelser af den beskaffenhet, som af Riksdagen godkändes, blefve af Kungl. Maj:t utfärdade utan ock för att ändring i dessa bestämmelser icke af Kungl. Maj:t vidtoges utan Riksdagens hörande. Med denna uppfattning och då de bestämmelser i ämnet, som, enligt Kungl. Maj:ts i propositionen afgifna förklaring, skulle komma att blifva gällande, därest de Riksdagens godkännande underställda förslagen blefve af Riksdagen bifallna, synts Riksdagen i vissa delar böra blifva föremål för ändring, ansåg Riksdagen sig böra vid antagandet af den nya lönestaten fästa det villkor, att en taxa utfärdades af den lydelse, Riksdagen efter granskning af det framlagda taxeförslaget komme att närmare angifva. Sedan Riksdagen därefter gjort en del erinringar mot berörda förslag, förklarade Riksdagen, att Riksdagen med de sålunda angifna ändringarna ansett kommitterades taxeförslag böra godkännas såsom villkor för den nya lönestatens antagande, och formulerade Riksdagen uti ett särskildt författningsförslag de taxebestämmelser, som enligt Riksdagens åsikt sålunda borde fastställas.

Detta Riksdagens förslag till taxa blef sedermera af Kungl. Maj:t godkänt, hvarefter Kungl. Maj:t den 31 oktober 1890 utfärdade (svensk författningssamling, n:r 59) den taxa, som ännu alltjämt är gällande. Taxan äger tillämpning å förste provinsialläkare, provinsialläkare, extra provinsialläkare och biträdande provinsialläkare.

*Styrelsens för
Allmänna
svenska läkar-
föreningen
framställning.*

Allmänna svenska läkarföreningens styrelse har uti en till statsrådet och chefen för civildepartementet ingifven skrift af den 17 april 1906 framhållit behovet af ändringar i denna taxa.

Styrelsen anför därvid hufvudsakligen,
att redan länge inom vida kretsar af läkarkåren önskingar yppat sig om vidtagande af åtgärder i syfte att bringa till stånd åtskilliga ändringar i den gällande taxan;

att beträffande de motiv för nämnda taxa, som återfinnas i 1885 års provinsialläkarkommittés underdåniga betänkande af den 5 april 1887, läkarens verksamhet i den enskilda sjukvården aldrig torde kunna betecknas enbart såsom tjänstförrättning, så att provinsialläkaren för denna sjukvård delvis erhöle ersättning i sin lön, utan att denna verksamhet fast mera därutöfver alltid äfven vore en humanitär gärning, och att läkaren faktiskt alltid måste, trots taxans befintlighet, underkasta sig mer eller mindre betydliga afskrifningar för fattigpraktiken;

att provinsialläkarens lön borde i hufvudsak vara att betrakta såsom ersättning för arbetet i den allmänna hälsovården och öfriga tjänsteåligganden samt såsom ett nödvändigt villkor för beredande af en billig och lätt tillgänglig läkarvård åt särskildt de mindre bemedlade;

att provinsialläkarens i lag stadgade taxa uteslutande vore orsaken till det billiga läkararfvodet, hvilket kunde medföra ett underskattande från de burgnas sida af provinsialläkarens arbete; samt

att, sedan taxan fastställts, icke blott lefnadskostnaderna i vårt land sprungit upp för alla utan äfven läkarnas studiekurser liksom äfven utgifterna för deras yrkesutöfning betydligt ökats, allt under det inkomsterna nästan öfver hela linjen förbättrats för i allmän och enskild tjänst anställda personer och välmågan i landet i icke ringa grad höjts, hvadan det icke kunde anses som någon obillig fordran, att äfven provinsialläkarnas ekonomiska ställning blefve i någon mån förbättrad.

Det är, yttrade styrelsen, hufvudsakligen dessa synpunkter, som framkallat en liflig önskan hos landets läkarkår och dess representation att få till stånd en revision af nu gällande taxa, så att den måtte bättre motsvara tidens kraf och läkarnas berättigade anspråk, än den år 1890 fastställda numera gör. Vid sammanträde med Allmänna svenska läkarföreningens fullmäktige den 21 och den 22 maj 1903 hade ock dessa önsknningar tagit sig uttryck i en af Östergötlands läns läkarförening afgifven motion, i anledning af hvilken fullmäktige beslöto uppdraga åt en kommitté att, efter samråd med de till Allmänna svenska läkarföreningen hörande lokalföreningarna, inkomma med yttrande och förslag i ärendet. Kommitterade hemställde sedermera, att taxan måtte erhålla lydelse i enlighet med ett af kommitterade framställt förslag.

Lokalföreningarna, hvilkas yttranden öfver förslaget infordrades, framställde visserligen mot detsamma en del anmärkningar, men då lokalföreningarna ganska enstämmigt uttalat sig till förmån för ändringsförslaget och då de af några föreningar gjorda anmärkningarna, ehuru förtjänta af en viss uppmärksamhet, ansågos kunna lämnas åsido, hemställde kommitterade om åtgärder från Allmänna svenska läkarföreningens sida

till förslaget förverkligande till båtnad för hela läkarkåren. Efter fördragning af detta ärende vid Allmänna svenska läkarföreningens fullmäktiges sammanträde i Malmö den 27 augusti 1905 beslöto också fullmäktige att uppdraga åt föreningens styrelse att ingå med framställning om ändringar af gällande provinsialläkartaxa i enlighet med kommitterades förslag. I sin förutnämnda skrifvelse, som styrelsen med anledning häraf aflät till chefen för civildepartementet, har föreningen särskildt framhållit, att allmänhetens rätt icke på minsta sätt trädde för nära genom de föreslagna arfvodesförhöjningarna, från hvilka de mindre bemedlade uttryckligen fritagits och hvilka förhöjningar endast komme att medföra en högeligen måttlig stegring af kostnaden för en så privat sak som enskild läkarvård för personer, hvilka ej kunde hafva minsta kraf på statens mellankomst i detta afseende, hvarjämte styrelsen påpekat det omotiverade uti, att för närvarande en dylik förmån utslutande tillkomme de burgnare på landsbygden, under det att i städerna därtill ej någon som helst motsvarighet förefunnes.

*Förslagets
innehörd.*

Hvad angår innebörden i kommitterades förslag tillåter jag mig till en början anmärka, att de såsom ledande princip fasthållit vid den uppfattningen, att läkarvården för de mindre bemedlade ej borde fördyras, och därför ansett sig, om man vill ernå bättre villkor för läkarna, icke hafva annan utväg än att taga en taxa med stigande skala. Grunderna för denna gradering angifves i § 1 mom. 2 sålunda, att, när i taxan arfvode efter stigande skala stadgas, skall vid arfvodets bestämmande hänsyn tagas till sjukdomsfallets natur, det arbete läkaren därpå måst nedlägga samt den betalningsskyldiges förmåga att utgöra arfvodet, dock så att af personer med mindre ekonomisk bärkraft, såsom torpare, stat- och annat tjänstfolk samt arbetare och andra med dessa i ekonomiskt hänseende likställda, under alla förhållanden endast det lägsta arfvodet må fordras.

I enlighet härmed föreslås, att ersättning för rådfrågning (§ 2 mom. 1) skall utgå i stället för med 1 krona med 1—3 kronor; att arfvode för sjukbesök på afstånd öfverstigande en half mil (§ 4 mom. 1) skall, utöfver grundtaxan, 5 kronor, för hvarje öfverskjutande börjad half mil intill fyra mil utgå med 1 krona 50 öre—3 kronor i stället för såsom hittills 1 krona 50 öre, men för hvarje öfverskjutande börjad mil däröfver med samma belopp som för närvarande eller 1 krona 50 öre; att arfvodet för sjukbesök, där ersättning beräknas efter tid (§ 6 mom. 1), skall för hvarje börjad timme intill tio timmar utgå med 2—3 kronor i stället för nuvarande 2 kronor; att bestämmelsen därom att häri icke skall inberäknas den tid, som åtgår för läkarens besök hos den sjuke,

skall bortfalla; att läkaren, då flera sjukbesök i ett sammanhang företagas vid resa, där ersättning utgår efter tid (§ 7 mom. 2), skall, något som hittills ej varit stadgadt, erhålla ett arfvode af 3 kronor för hvarje sjukbesök, som göres utöfver det första; samt att med afseende å nu gällande bestämmelse, att kommun för vissa fattiga och mindre bemedlade medlemmar af kommunen gäldar läkarvården med endast hälften af arfvodesbeloppet (§ 11 mom. 1), skall iakttagas, att, då graderad taxa stadgas, med arfvodesbeloppet alltid skall afses lägsta beloppet.

Öfver denna framställning har medicinalstyrelsen den 27 februari 1907 afgifvit infordradt utlåtande och därvid till en början omnämnt, att till styrelsen jämväl inkommit ett utdrag ur protokoll, hållet vid Allmänna svenska provinsialläkarföreningens årsmöte i Stockholm den 20 och den 21 augusti 1906; enligt hvilket utdrag mötet enhälligt uttalat såsom sin mening, att den kommun nu medgifna rätten till 50 % rabatt å kostnaden för läkarvård för vissa fattiga och mindre bemedlade borde utgå ur taxan, enär densamma, på sätt under den vid mötet förda diskussionen framhållits, måste anses obillig och olämplig.

Medicinalstyrelsens utlåtande den 27 februari 1907.

Medicinalstyrelsen har vidare anfört, att läkartaxan den 31 oktober 1890, som, såvidt angår arfvoden för enskild sjukvård, är afsedd att gälla endast i sådana fall, där sjukvård meddelas inom vederbörandes distrikt, utan tvifvel från början i vissa afseenden satts särdeles låg, ett förhållande som ansetts ej oväsentligen motvägas af andra förmåner, såsom lön, tjänstårsberäkning och, hvad provinsialläkare angår, pension. Styrelsen framhåller vidare, att genom taxan, då något motsvarande icke finnes i städerna, landsbygdens befolkning bereds en särskild fördel och att denna landsbygdens undantagsställning motiverats af den större svårighet, som i jämförelse med städerna i allmänhet på landsbygden förefinnes att mot rimlig kostnad skaffa nöjaktig läkarvård. Det lär också, säger styrelsen, icke kunna med fog förnekas, att ofvannämnda förmåner måste anses som ersättning åt ifrågavarande läkare till icke ringa del äfven för deras arbete med den enskilda sjukvården, som i många fall utgör deras hufvudsakligaste tjänstgöring.

Styrelsen anser likväl ändrade taxebestämmelser vara i vissa afseenden väl behöfliga och af nutida förhållanden betingade. Detta gäller enligt styrelsens mening i främsta rummet taxans § 2 mom. 1, enligt hvilket moment läkaren för rådfrågning har att erhålla en krona i ersättning. Styrelsen finner en kronas arfvode för en rådfrågning uppenbarligen vara mycket för litet, såvida rådfrågningen i hvarje fall utan undantag skall godtgöras med detta belopp.

I likhet med Allmänna svenska läkarföreningens styrelse anser medicinalstyrelsen, att denna låga arfvodessats kan föranleda ett underskattande af läkarens uppgift vid en rådfrågning, och helt visst har den enligt styrelsens åsikt bidragit till en uppfattning, som oakadt ifrågavarande bestämmelses ordalydelse ingalunda sällan synes förekomma, den nämligen att provinsialläkaren vid en rådfrågning egentligen endast för en krona utskrifver ett recept åt den rådfrågande. Däruti ligger, menar styrelsen, en fara för att den vida viktigare delen af rådfrågningen eller undersökningen af den sjuke samt meddelande af råd och anvisningar för hans behandling och vård icke blir tillräckligt beaktad eller uppskattad och därför understundom ansedd icke vara värd någon godtgörelse alls, därest icke också recept meddelas. En noggrann och omsorgsfull läkarundersökning kräfver emellertid, i synnerhet då mera omständliga undersökningsmetoder måste anlitas, både tid och möda. För sådana fall kan, säger styrelsen, en krona numera, äfven om hänsyn toges till ifrågavarande läkares lön och andra förmåner, ingalunda anses vara skäligt arvode, allraminst då den betalande är en burgen person. 1885 års provinsialläkarkommitté, som utarbetat förslaget till nu gällande provinsialläkartaxa, hade icke heller tänkt sig, att mera bemedlade i allmänhet skulle begagna sig af taxan vid läkares honorerande. Det framgår nämligen, anmärker styrelsen, af kommitténs betänkande (sid. 191), att kommittén ansett, att taxan skulle vara afsedd för den mindre bemedlade befolkningen på landsbygden och sannolikt mindre komma att användas af de förmögna, hvilka nog hädanefter som hittills komme att oberoende af taxa lämna läkaren hans honorarium». Denna kommitténs förmodan lär emellertid icke visat sig riktig. Många provinsialläkare uppgifva nämligen, att de af så godt som alla få sina arvoden tillmätta efter taxans bestämmelser, där icke läkarens rätt på grund af den rådfrågandes fattigdom måste helt och hållet eftergifvas.

Medicinalstyrelsen kan därför icke finna annat än befogadt förslaget, att bestämmelsen i läkartaxan om en kronas arvode för rådfrågning skulle ersättas med föreskrift om ett efter de betalningsskyldigas råd och lägenhet graderadt belopp å 1—3 kronor och att personer med ringa förmögenhetsvillkor sålunda allt fortfarande skulle få åtnjuta förmånen af samma låga arfvodessats som hittills, medan läkaren skulle äga rätt att af burgnare och särskildt vid besvärliga och mera tidsödande rådfrågningar begära ett till högst 3 kronor förhöjdt arvode. Att ändamålet med taxan härigenom skulle äfventyras och arvodena helt och hållet blifva beroende af läkarens godtycke, anser styrelsen icke vara

att befara, då läkarens verksamhet nödvändigtvis förutsätter förtroende emellan honom och hans klientel. Skulle det visa sig, att provinsialläkaren uppträdde godtyckligt fordrande, skulle inom kort förtroendet till honom minskas och följderna häraf blifva för honom själf kännbara nog. Men det syntes vara en billig begäran, att han af personer i burgnare omständigheter utfår full godtgörelse för sitt arbete. Därigenom blefve det också lättare för honom att, då så behöfdes, kunna i ökad utsträckning lämna den obemedlade sin hjälp mot nedsatt eller ingen ersättning. Medicinalstyrelsen påpekar slutligen, att i gällande taxa för öfrigt för visst fall, nämligen i fråga om arfvode för biträde vid förlösning (§ 8), redan funnes en efter enahanda grunder, som förut angifvits, graderad taxa, utan att missnöje härmed försports.

Af enahanda skäl har medicinalstyrelsen ansett sig icke heller kunna ställa sig afvisande mot förslaget till ändring i § 4, afseende en dylik ersättning af 1 krona 50 öre—3 kronor för tillägg till ersättning för börjad halfmil vid sjukresa på afstånd, öfverstigande en half mil, i stället för 1 krona 50 öre, liksom icke heller mot den föreslagna ändringen i § 6, att arfvode skulle utgå med 2—3 kronor för hvarje börjad timme i stället för 2 kronor. Därjämte finner styrelsen i sistnämnda fall billigt, att läkaren erhåller ersättning äfven för den tid, som åtgår till själfva besöket hos den sjuke.

Hvad däremot vidkommer det föreslagna tillägget till § 7 *mom.* 2, afseende ett med 3 kronor förhöjdt arfvode för hvarje sjukbesök, som, då vid sjukresa med efter tid beräknad kostnad flera sjukbesök i ett sammanhang företagas, göres utöfver det första, erinrar styrelsen därom att, då läkaren, jämlikt hvad nyss anförts, skulle äga att i dylika fall till beräkningsgrund för kostnaden lägga bestämmelsen om 2—3 kronor för hvarje börjad timme äfvensom tillgodoräkna sig ersättning för tiden för sitt besök hos den sjuke, tillräcklig anledning icke synes förefinnas till ytterligare ersättning af den betalningsskyldige.

Beträffande slutligen nu gällande bestämmelse i § 11 i läkartaxan, att, när kommun åtagit sig att betala läkarvård för vissa fattiga eller mindre bemedlade medlemmar af kommunen och af kommunalnämndsordföranden därom utfärdadt intyg företes inför läkaren, arfvodet för all sådan läkarvård utgår med endast hälften af det i hvarje fall stadgade arfvodesbeloppet, finner medicinalstyrelsen mot samma bestämmelse gjorda anmärkningar icke sakna fog. Paragrafen synes nämligen icke vara tillräckligt tydligt affattad. Utan tvifvel afses icke, säger styrelsen, endast kommunens ständiga underhållstagare, utan för hvarje fattig eller mindre bemedlad medlem, för hvilken kommunen åtagit sig att

betala läkarvård och som företer intyg därom af kommunalnämndsordförande, har kommunen rätt till sådan förmån. Uttrycket »mindre bemedlad», som är synnerligen sväfvande och obestämdt, finner styrelsen kunna gifva anledning till missbruk och meddelar, att vid tillämpningen af sagda bestämmelse den också tolkats mycket olika i olika delar af riket. Det kan icke heller enligt styrelsens mening förnekas att bestämmelsen innebär en viss orättvisa mot läkaren, som förpliktas att utan vederlag — ty, såsom redan 1885 års kommitté framhållit, någon skyldighet att utan eller mot nedsatt betalning betjäna fattiga och medellösa lär icke kunna åläggas provinsialläkare — till kommunens fattigvård afstå en del af sina inkomster, hvilken därtill icke låter sig på förhand beräkna.

Då 1885 års förenämnda kommitté afgaf sitt betänkande, ifrågasatte kommittén skyldighet för läkardistriktet att tillhandahålla läkarna boställen och såg äfven däri en anledning till nedsättning i den ersättning, kommunerna hade att till provinsialläkarna betala för sina fattiga. Då kommunerna numera äro fullt fria från skyldigheten att hålla provinsialläkarbostäder, har enligt styrelsens uppfattning äfven denna grund bortfallit för denna särskilda förmån för kommunerna, hvarför viktiga skäl tala för, att föreskriften borde helt och hållet utgå ur taxan. I stället kunde lämpligen stadgas, att kommun städse skulle få åtnjuta fördelen af taxans lägsta belopp. Ingenting skulle emellertid hindra kommunerna att träffa särskildt aftal med läkaren för viss tid eller för särskildt fall om godtgörelse för sådan läkarvård, för hvilken de hade att ansvara.

På grund af hvad sålunda anförts tillstyrkte medicinalstyrelsen styrelsens för Allmänna svenska läkarföreningen framställning allenast med de ändringar, att bestämmelsen i § 7 mom. 2 om ersättning för flera sjukbesök under samma resa skulle bibehållas oförändrad och att stadgandet i § 11 rörande läkarvård, som af kommun betalas för vissa fattiga och mindre bemedlade, skulle ändras därhän, att arfvodet, där stigande belopp stadgas, städse skulle utgå med lägsta beloppet.

Därjämte skulle enligt medicinalstyrelsens förslag i det ifrågasatta mom. 2 af § 1 orden »personer med mindre ekonomisk bärkraft» utbytas mot orden »personer i ringa förmögenhetsvillkor».

*Utlåtanden af
provinsial-
läkare, Kungl.
Maj:ts befall-
ningshaf-
vande och
medicinal-
styrelsen.*

Genom nådig remiss den 18 juni 1907 anbefalldes därefter Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i de olika länen att, efter det förste provinsialläkaren och provinsialläkarna i länet lämnats tillfälle att yttra sig, till Eders Kungl. Maj:ts inkomma med dessas yttranden och egna

underdåniga utlåtanden öfver hvad Allmänna svenska läkarföreningens styrelse och medicinalstyrelsen sålunda föreslagit. Den sålunda äskade utredningen har under åren 1907 och 1908 inkommit.

Sedermera har medicinalstyrelsen den 30 maj 1910 afgifvit förnyadt utlåtande i ärendet.

Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i länen äfvensom de läkare, hvilka yttrat sig i ärendet, hafva så godt som enstämmigt förordat de af medicinalstyrelsen föreslagna ändringarna i läkartaxan, allenast med vissa jämkningar i en eller annan detalj. En afvikande ståndpunkt intages emellertid af Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Jämtlands län, som visserligen erkänner, att provinsialläkarna, likasom öfriga stats-tjänstemän, äro i behof af förbättrade inkomster, motsvarande de stegrade lefnadskostnaderna, och att denna förbättring måhända borde i viss mån beredas dem genom förhöjning af de arfvoden, de ägde betinga sig för enskild sjukvård eller annat biträde, som de lämna åt enskilda, men tillika framhåller, att frågan om en dylik arfvodesförhöjning icke bör lösas enbart för sig utan först i förening med frågan om provinsialläkarnas ämbetsverksamhet och aflöningsförhållanden i sin helhet. Därjämte antyder Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande, som ej ansett skäl föreligga att ingå i någon detaljgranskning, att stora betänkligheter synas föreligga mot en gradering af arfvodesbeloppen enligt § 1 mom. 2 af förslaget. En sådan gradering, lagd i läkarens egen hand, blefve enligt Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvandes mening för honom ytterst svår att rättvist verkställa; den blefve med all säkerhet högst ojämn alltefter läkarnas förmåga och begär att se sig själfva ekonomiskt tillgodo samt därför olidlig. Jämförelsen med § 8 i nu gällande taxa, som afser ett speciellt fall, hvilket icke så ofta inträffade, anser Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande icke belysande.

Medicinalstyrelsen anför med anledning häraf, att uppfattningen om olämpligheten af en rörlig skalas införande i taxan förefaller inkonsekvent, då Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande, å ena sidan, synes medgifva, att de i provinsialläkartaxan ganska lågt tillmätta arfvodesbeloppen böra förhöjas, men, å andra sidan, åter finner stora betänkligheter mot att på förslaget sätt införa en latitud för arfvodesbeloppen. Men om arfvodena behöfva höjas, hur skulle detta, yttrar medicinalstyrelsen, utan att väsentligen fördyra den af provinsialläkarna meddelade läkarvården för fattiga och mindre bemedlade kunna åstadkommas aunorledes än medelst en gradering efter dels den betalnings-skyldiges råd och lägenhet, dels läkarens möda och med bibehållande

af de nuvarande låga beloppen såsom minimibelopp? Flera läkare hade äfven framhållit, att de, bättre än någon annan, genom sin verksamhet blifva i tillfälle att erhålla kännedom om sitt klientels ekonomi; och om skalans maximum tilltoges så moderat, som i förslaget skett, torde icke den befarade egennyttan från läkarnas sida kunna åstadkomma nämnvärd olägenhet. Beträffande Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvandes förmenande, att föreskriften i taxans § 8 skulle afse fall, som icke så jämförelsevis ofta inträffade, hvarför sagda föreskrift icke vore för frågan belysande, säger sig medicinalstyrelsen härvid vara af en motsatt uppfattning. Just de i § 8 afsedda fallen — förlösningsfall — förekomma naturligtvis ofta, och de ställa alltid särskildt stora anspråk på läkarens takt och omdöme. Och då, styrelsen veterligt, något missnöje med den läkaren i § 8 medgifna rätten att uti de i paragrafen afhandlade fallen bereda sig ersättning enligt en graderad skala icke försports, bör enligt styrelsens mening väl detta få anses visa, huru föga grund förefinnes för den uttalade farhågan för att låta läkaren äfven i andra fall inom en viss latitud bestämna arfvodet efter sjukdomsfallets natur m. m. och den betalningsskyldiges ekonomi. Styrelsen kan således ej dela de af Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande uttalade betänkligheterna mot själfva den princip, som ligger i förslaget att genom införandet af bestämmelser om vissa minimi- och maximiarfvoden bereda läkaren möjlighet till att af burgnare personer erhålla högre ersättning än den nu i taxan bestämda. Tvärtom anser styrelsen denna princip god och ändamålsenlig samt vidhåller därför sin i detta hänseende redan i sitt föregående yttrande uttalade ståndpunkt.

Beträffande förslaget's särskilda delar hafva, såsom nämnt, en del erinringar framställts.

Hvad sålunda angår den i § 1 mom. 2 förekommande bestämmelsen, att af personer i ringa förmögenhetsvillkor, såsom torpare, stat- eller annat tjänstfolk samt andra med dessa i ekonomiskt hänseende likställda, under alla förhållanden endast lägsta arfvode må fordras, böra orden »såsom torpare, stat- eller annat tjänstfolk samt arbetare och andra med dessa i ekonomiskt hänseende likställda» enligt ett trettiotal läkares samt länsstyrelsernas i Malmöhus, Södermanlands och Väster- norrlands läns mening ändras eller helt och hållet utgå. Nämda kategorier af personer vore nämligen icke alltid så kvalificerade i ekonomiskt hänseende, att de framför andra, icke undantagna kategorier af personer borde komma i åtnjutande af de medgifna lindringarna i taxan. En och annan läkare riktar sig särskildt emot orden »torpare» och »arbetare»; dessa personer vore ej alltid i behof af undantags-

bestämmelser härutinnan. Enligt några läkares förmenande borde orden »under alla förhållanden» ersättas med uttrycket »i regel». Flertalet af Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande tillstyrka emellertid den formulering, som medicinalstyrelsen i sitt förslag af den 27 februari 1907 gifvit åt momentet.

Medicinalstyrelsen hemställer för egen del, att orden »torpare» och »arbetare» må uteslutas, men att det föreslagna momentet i öfrigt lämnas utan ändring.

Enligt nuvarande lydelsen af § 2 mom. 2 må, därest vid sjukbesök läkaren rådfrågas af någon, som tillhör samma hushåll som den sjuke, arfvode ej beräknas.

Ett tjugotal läkare äfvensom Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Gottlands och Älfsborgs län hafva ansett revision af detta moment behöflig. Med styrka har sålunda från vissa håll påpekats, att skyldigheten för en läkare att vid sjukbesök meddela kostnadsfria konsultationer åt enhvar, som tillhör samma hushåll som den sjuke, kunde missbrukas och leda till oegentligheter. Man kunde nämligen kanske finna det ekonomiskt fördelaktigare att skicka efter läkaren än att besöka honom i hans bostad.

Medicinalstyrelsen säger sig icke hafva erfarit, att bestämmelsen i fråga missbrukats, men då, såsom af flera läkare framhållits, sådant kan inträffa vid sjukbesök på kortare afstånd från läkarens bostad, bör det enligt styrelsens mening förekommas. Vid sjukbesök på något längre afstånd torde däremot den ifrågavarande förmånen för den betalningsskyldige böra bibehållas. I enlighet härmed borde därför momentet ändras. Gränsen torde lämpligen kunna sättas vid resor öfverskjutande en half mil.

Det är framför allt de i § 7 mom. 2 förekommande bestämmelserna om flera sjukbesök vid en sjukresa, som varit föremål för olika meningar. Det öfvervägande flertalet af läkarna och af Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande har anslutit sig till medicinalstyrelsens förslag, som lämnar momentet orubbadt. Ett ej ringa antal läkare äfvensom Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Uppsala, Östergötlands och Skaraborgs län hafva förordat läkarföreningens styrelses förslag, enligt hvilket i förevarande fall skulle tillkomma ett arfvode af 3 kronor för hvarje sjukbesök, som göres utöfver det första. Flera läkare hafva framhållit, att den nu gällande bestämmelsen — som för öfrigt, där det icke vore fråga om på förhand kända sjukbesök, vore svår att i praktiken tillämpa — kunde föranleda till att läkarens arbete under dylika resor på ett ohemult sätt utnyttjades. Till förekommande häraf borde stadgas, att arfvodet för hvarje under resan aflagdt besök

icke finge understiga 3 kronor. Andra åter hafva yrkat, att hvarje ny resa alltid skulle betraktas såsom en resa för sig.

Medicinalstyrelsen finner för sin del uppenbart, att momentet allenast kan afse sjukbesök, som vid resans företagande varit för läkaren bekanta. Med denna uppfattning af stadgandet torde väl missbruk af detsamma kunna utan svårighet förhindras. Emellertid torde det vara billigt och i princip fullt riktigt, att ett minimibelopp af 3 kronor bestämmes för hvarje här ifrågakommande sjukbesök. I öfverensstämmelse därmed har styrelsen i vissa afseenden omarbetat detta mom. 2, hvarvid äfven mom. 1 erhållit en något förändrad lydelse.

Medicinalstyrelsens förslag till ändrad lydelse af § 11 därhän, att arfvode, som kommun betalar för vissa fattiga och mindre bemedlade, skall, där stigande belopp stadgas, städse utgå med lägsta beloppet, tillstyrkes af samtliga Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande med undantag af Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Jämtlands län, som anser den i nu gällande taxa intagna föreskriften om billigare afgifter för fattiga eller mindre bemedlade medlemmar af kommun icke böra borttagas. Själfva graden af nedsättningen kan ju enligt Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvandes åsikt vara tvist underkastad, men om gagneligheten af själfva saken borde icke kunna vara mer än en mening. Utom de mindre goda följder, som ett borttagande af denna föreskrift på många håll kunde befaras medföra i afseende å tillfälle till läkarvård åt mindre bemedlade, skulle, anmärker Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande, ett dylikt borttagande äfven verka i motsatt riktning till den sträfvan, som nu gör sig gällande för utjämning af fattigvårdstungan kommuner emellan.

Medicinalstyrelsen framhåller emellertid, att, såsom styrelsen redan förut betonat, något stöd för fordran på reduceradt arfvode för läkarvård åt kommunens understödstagare numera ej finnes i till ifrågavarande läkare från kommun utgående vederlag i form af bidrag till bostad eller dylikt. Vid nådiga medgifvanden till tjänstårsberäkningsrätt för extra provinsialläkare är det också, påpekar styrelsen, vanligt, att det uttryckligen föreskrifves, att de till läkaren anslagna löneförmåner skola till honom utgå oafkortade. Någon skyldighet att mot lönen bestrida läkarvård åt kommuns understödstagare finnes lika litet för dem som för provinsialläkarna. Medicinalstyrelsen anser alltså för sin del, att bestämmelsen, att ifrågavarande läkarvård skall betalas med half afgift, bör utgå ur taxan.

Jämväl i vissa andra afseenden har en del af de i ärendet hörda läkarna påyrkat ändring i taxan. Dessa yrkanden hafva emellertid icke vunnit understöd vare sig från Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande

i länen eller från medicinalstyrelsen; och då icke heller jag funnit tillräckliga skäl föreligga för de sålunda ifrågasatta ändringarna, har jag ej ansett mig böra här upptaga desamma till närmare behandling.

I detta sammanhang ber jag få omnämna en af Riksdagens justitieombudsman i underdånig skrifvelse den 12 juni 1909 gjord framställning, som äger samband med föreliggande ärende.

*From-
ställning från
justitie-
ombuds-
mannen.*

Nu gällande taxa innehåller i § 1 det stadgandet, att de läkare, på hvilka taxan är tillämplig, erhålla arfvode och i särskilda fall reseersättning enligt i taxan gifna bestämmelser, »där ej annorlunda öfverenskommes». Motsvarande stadgande återfinnes äfven i läkarinstruktionen den 31 oktober 1890.

Justitieombudsmannen framhåller, att helt visst icke någon befogad anmärkning kan framställas mot det sakförhållande, att läkare, hvarom här är fråga, äger efter öfverenskommelse utfå högre arfvode än taxan bestämmer, men att de ordalag, hvari läkare tillerkännes dylik rätt, synas vara alltför obestämda och följaktligen kunna gifva anledning till en tolkning, som står i strid mot lagstiftarens afsikt. Att dylik missuppfattning också gjort sig gällande, säger sig justitieombudsmannen under sin ämbetsutöfning varit i tillfälle att konstatera.

Enligt hans mening kan stadgandet i fråga icke anses äga annan innebörd än att läkare, som i detsamma afses, må, i olikhet med andra ämbetsmän, för förrättning eller åtgärd i tjänsten mottaga högre ersättning än som är för hvarje fall fastställd, där denna af vederbörande fullkomligt frivilligt bjudes honom. Sådant frivilligt erbjudande kan emellertid enligt justitieombudsmannens mening icke anses vara för handen i det fall, att läkaren utan att nämna det belopp, hvartill han enligt taxan är berättigad, på vederbörandes fråga om arfvodet förklarar, att han vanligen i liknande fall plägar bekomma ett uppgifvet högre belopp, eller eljest, direkt eller indirekt, gör antydningar om sin önskan att erhålla större ersättning än taxan tillerkänner honom.

Justitieombudsmannen åberopar vidare ett, med anledning af ett under hans ämbetspröfning draget fall af angifven art, utaf medicinalstyrelsen på hans hemställan afgifvet utlåtande i ärendet och säger, att, af detta yttrande att döma, medicinalstyrelsen synes dela hans mening i afseende å ifrågavarande stadgandes mindre klara affattning.

Justitieombudsmannen anser därför skäl föreligga för dess förtydligande och finner sådant lämpligen kunna äga rum i samband med den revision af läkartaxan, hvarom Allmänna svenska läkarföreningen i syfte att tillförsäkra läkarna högre arfvode gjort underdånig framställ-

ning. Han har därför inför Eders Kungl. Maj:t framlagt ofvanberörda förhållande till den uppmärksamhet, Eders Kungl. Maj:t kunde finna saken förtjäna.

Medicinalstyrelsen har, enligt nådig befallning, i sitt utlåtande den 30 maj 1910 yttrat sig jämväl i denna fråga. Styrelsen har därvid erinrat om följande af 1885 års provinsialläkarkommitté i dess den 5 april 1887 afgifna underdåniga betänkande gjorda yttrande: »Liksom det således naturligtvis står läkaren fritt att helt och hållet eller till större eller mindre del efterskänka den ersättning, han enligt taxan har rätt att utkräfvä, har härigenom lämnats honom rätt såväl att, där högre ersättning, än taxan bestämmer, erbjudes honom för af honom meddelad enskild sjukvård eller utfärdade intyg, mottaga denna ersättning som *äfven att träffa uppgörelse med enskilde*, vare sig genom s. k. ackord för viss tid eller *för hvarje särskildt fall, om högre godtgörelse* i nämnda afseenden än den i taxan fastställda». Af de anförda orden torde enligt medicinalstyrelsens mening den slutsats kunna dragas, att lagstiftaren haft en helt annan uppfattning än den, som justitieombudsmannen syntes vilja tillägga honom. Emellertid håller medicinalstyrelsen före, att, därest principen om en viss latitud för arfvodet stadfästes, ifrågavarande ord »där ej annorlunda öfverenskommes» lämpligen kunna utbytas mot orden »där ej högre arfvode erbjudes». Detta ord »erbjudes» — som tydligen afser en fullt frivillig och på eget initiativ framkallad handling — anser styrelsen förläna all erforderlig garanti mot de af justitieombudsmannen i detta ämne hysta farhågorna.

Departements-
chefens
yttrande.

Vid utfärdande af den nu gällande taxan med dess ytterst låga arfvoden afsågs hufvudsakligen att göra läkarvården lättare tillgänglig för de mindre bemedlade särskildt bland landsbygdens befolkning, under det man antog, att de burgnare klasserna i allmänhet icke skulle begagna sig af dessa taxebestämmelser. Detta senare antagande synes emellertid, att döma af de i ärendet afgifna yttrandena, i hufvudsak slagit fel. Taxan synes äfven i afseende å läkarvård, som lämnas till personer i god ekonomisk ställning, hafva verkat som en maximitaxa.

Att sålunda och med hänsyn jämväl till de i öfrigt anförda skälen behof föreligger af en revision af taxan, synes mig obestriddigt. Och detta så mycket hellre som den reglering af provinsialläkarnas löner, som förut denna dag föreslagits, skulle medföra en mycket måttlig förhöjning i de nu utgående löneförmånerna. Sålunda skulle den verkliga löneförbättringen för dem, som för närvarande åtnjuta extra lönetillägg, ej uppgå till mer än 200 kronor om året, oafsedt att ålderstillägg skulle utgå tidigare än nu är fallet.

Hvad angår ändringarna i taxan synas de i medicinalstyrelsens senaste utlåtande föreslagna i allmänhet vara lämpligen afvägda. Härigenom beröfvas de mindre bemedlade icke nuvarande fördel af billig läkarvård, under det de, hvilka hafva råd att betala, få vidkännas en måttlig ökning i arfvodet.

Beträffande emellertid läkarvård, som kommun betalar för vissa fattiga eller mindre bemedlade (§ 11) och för hvilken arfvodet för närvarande utgår med allenast hälften af eljest stadgade belopp, anser jag icke lämpligt att, såsom medicinalstyrelsen föreslagit, helt borttaga den sålunda medgifna nedsättningen. En afkortning till hälften af det vanliga arfvodesbeloppet torde å andra sidan få anses väl mycket; rimliga anspråk på billighet synas vara tillfredsställda, om kommun tillförsäkras att erlægga endast tre fjärdedelar af det i hvarje fall stadgade lägsta arfvodesbeloppet.

Genom den af medicinalstyrelsen föreslagna lydelsen af § 1 mom. 1 synes den af justitieombudsmannen framhållna oklarheten rörande stadgandets innebörd blifva undanröjd.

Det af medicinalstyrelsen utarbetade förslaget torde således med den af mig angifna jämkning böra läggas till grund för blifvande författning i ämnet.

Med hänsyn till det af Riksdagen gjorda uttalande läser emellertid böra inhämtas dess yttrande öfver författningen, som tillhör den ekonomiska lagstiftningens område.

Jag hemställer alltså, att Eders Kungl. Maj:t måtte genom nådig proposition inhämta Riksdagens yttrande öfver det af mig nu framlagda förslag till ändringar i gällande taxa för arfvode åt vissa i civil tjänst anställda läkare för enskild sjukvård och för intyg, meddelade på enskild begäran, äfvensom för tjänstförrättningar, verkställda enligt gällande instruktion eller myndighets uppdrag, med förklarande att Kungl. Maj:t vill, efter emottagande af Riksdagens svar, företaga den slutliga pröfningen af samma förslag och förordna om utfärdande af ny författning i ämnet.

Till denna af statsrådets öfriga ledamöter biträdda hemställen behagade Hans Maj:t Konungen lämna bifall samt förordnade, att proposition i ämnet af den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skulle till Riksdagen aflätas.

Ur protokollet:

Niklas A. Lindhult.